

מעולם שמרים [מנחות פו א], הא מאיר גם בשמרים.

אבל הוא מטעם דהתורה מגלה לנו בזה דבר גדול דהנה כל אמונה טפלה שבעולם וכן כל שיטה הבלית שבעולם אומרת שהיא מאירה בעולם ומציירת איזה דברים יפים לאחוז העינים ולצודד נפשות, אבל מאחר שהרבה אין רוצים בזה הם כופים בחרב ובחגית את כל שיכולים שיקבלו אמונתם ושיטתם, כידוע בכל עת ועידן בין באמונות בין בשיטות בין בזמן העבר בין בזה"ז, ועוד ביתר שאת כמו ממשלת רוסלאנד וממשלת אשכנז וכדומה, וזהו הפסולת שבהמאור שלהם, ויצא סופו שנשאר רק הרשעות לבד ולא השיטה שציירו, ששוב אינם צריכים לזה מאחר שיש להם חרב וחגית, ונמצא שכיון שהי' מעורב במאור שלהם שמרים דהוא פסולת דחרב וחגית הי' מקום לטעות שהשמרים מאירים עד שלבסוף נשאר רק החרב והחגית לבד והמאור נכבה לגמרי, כמו שראינו בעינינו ברוסלאנד ואשכנז בשני הקצוות. ויצא מזה שאין למלכות שהוא הכח לקבל אמונה ושיטה אחת, משום שלבסוף ישאר רק הכח ולא השיטה ויהי' חורבן בעולם כמו שרואין אנו בעינינו. וא"כ יקשה הא דרך התורה הוא ג"כ שמלכות ישראל תשגיח גם על דיני התורה, וע"ז מורה המקדש שזהו יסוד אומתנו, וא"כ איך נקפיד על מלכי אה"ע שמשגיחין על אמונתם ושיטתם. ע"ז תירץ שאמנם בנ"י יכולין למסור למלכותם גם את התורה, משום שסופו לצוות להם שידליקו במנורה רק שמן זית זך שלא הי' מעולם שמרים, היינו שרק במאור התורה יאירו, בזה שהוא עם נבון וחכם להשפיע על כל העולם, וכמו שהי' בימי דוד ושלמה שנהרו אליהם מכל הגוים והרבה התגיירו מצד אהבת ה' והתורה לבד, כי אסור לישראל לכוף את העמים להתיהד, ואיננו כופים את שום עם ומדינה לזה, ואדרבה אין מקבלין גרים כשיש אף רק ספק שרוצים להתגייר בשביל איזה פחד או ענין

בשביל טובת הגוף ולא מצד קדושת היום לא הי' צריך לענגו בג' סעודות ובמיני מעדנים דדי לו במנוחה ממלאכה, וכמו שאת הבע"ח מאכילים יותר טוב דוקא ביום שעובד, כ"כ מצד שיוכל לעבוד הי' אדרבה בימי החול צריך לאכול הרבה ומיני מעדנים ולא ביום השבת, לכן חוינו מזה שהמנוחה בשביעי הוא מצד קדושתו ולכן צריך לענגו ולקדשו. וכן אף במצות איסור ע"ז החמור מאד, בלא רב טעו דורו של אנרש כמפורש ברמב"ם [ריש ה' ע"ז] וחשבו שרצון ה' ח"ו לעבוד לשמש וכדומה. ובוה גיחא שאחר איסור לא תוסיפו הזכיר בקרא [דברים ד ג] עונש דעובדי פעור, משום דבא זה מהוספתם לחשוב שרצון ה' בזה, ולכן נצטוינו שלא להוסיף, כי בא מזה אף לעבור על ע"ז החמורה ביותר וכ"כ בענין שבת בא מצד טעות כונת המצוה. ולכן כ"א צריך ללמוד הלכות שבת וממילא יקיים. ונזכה בזכות שבת לגאולה האמתית אמן.

דרוש י.

זכור* את אשר עשה לך עמלק וגו' לא תשכח [דברים כה יז]. הנה לכאורה אינו מובן איזה צורך יש לנו לזכור מעשה עמלק בפה ובלב [מגילה יח א], וכי מה אנו יכולין לעשות. אבל הקרא דואתה תצוה [שמות כו כ] מתרץ זה, שלכאורה קשה הא לא כאן הוא מקום הציווי, רק שהודיעו שסופו לצוות כדפרש"י בפ' אמור [כד ב], וא"כ לאיזה צורך הוא, מה שלא עשה כן בכל המצות. גם צריך להבין הטעם שהזהירה תורה שיהי' זך כתית שלא הי'

* מדרוש שדרש בשבת תצוה-זכור תרצ"ט לכבוד מלוכת אה"ב באמריקא לרגל מלאת ק"ג שנה להנהגה זו.

דרוש יא.

ובאת* אל הכהן אשר יהיה בימים ההם ואמרת אליו הגדתי היום לה' אלקיך וגו' [דברים כו ג]. פרש"י אין לך אלא כהן שבימיך כמו שהוא. הנה צריך להבין מה שהוצרך הקרא לומר בבכורים שאין לך אלא כהן שבימיך כמו שהוא, מהיכי תיתי היינו אומרים שיצטרך דוקא כהן שאין דוגמתו. עוד מה כונתו באמירת הגדתי היום כי באתי, הלא דבר ידוע זה עוד מימות יהושע. עוד מה שאמר לה' אלקיך ולא אלקינו. ומצינו בחז"ל [ב"ר א ו] בראשית ברא בשביל בכורים שנקראו ראשית, וצריך להבין איזה עדיפות יש בבכורים שנתייחדה לבריאת העולם.

והנה ידוע שיש גם בכופרים ואוה"ע אנשים טובים במדות טובות ונותני צדקה, עד שמרגלא בפומא דאינשי שאין שייך זה לתורה אלא שהוא תלוי במדות טבע האדם, אבל בסוף נדרים מפורש גם להלכה שהנואף ודאי לא יציל וגם ירצה את בעל האשה, וכן מפורש בקרא [בראשית כ יא] שאמר אברהם שכיון שאין יראת אלקים יהרגוהו ע"ד אשתו, אף שודאי יש הרבה נואפים מחמת כפירתם ותאותם אבל הם טובים ובעלי מדות, והוא תמוה לכאורה. אבל האמת שכיון שטובתו ומדותיו אינו מחמת י"ש אלא מחמת טבעו שאינו יכול לשמוע ולראות צרת האדם, ומפזר מחמת זה כספו וזמנו וטרחתו, א"כ מובן שלשאר נטיות טבעו שנוטה לחמוד אשת חברו ודבר יפה שיש לחברו וכדומה, שתאוה זו אף באדם היותר טוב חזקה היא יותר מנטיית טבעו שאינו יכול לשמוע צרת חברו, ולזה יפור עוד יותר כסף וטרחא, וגם לא ימנע עצמו מכל דבר שיוכל אף לרצוח את המעכבו, ולא יחשב סתירה כלל אם נראה אחד מאוה"ע שנותן צדקה הרבה ורחמן מאד שנתאכזר ע'.

גשמי אחר, ולכן אין לחוש כלל לזה, רק המלך הצדיק יראה בכח שכל התורה להשפיע על העולם, ואף אלו מבנ"י שנתחייבו מיתה כמה קשה הוא עד שמתחייב אחד מיתה, כי רק צדק ומשפט לבד היא מאור שלנו בלי שום תערובות שמרים. לכן מהר להודיע באמצע ציווי המשכן לתרץ מה שמסר את התורה להנהגת המלוכה שיצטרכו לשמן זית זך, אף שאין כאן מקום הצייווי.

והנה עמלק ג"כ מה שבא להלחם הי' לו איזה שיטה שרצה להראות לפי טעותו שלא הי' בדרך גס ואין מה לירא מהם, וא"כ הי"ל מתחלה להתוכח בדברים ולהראות צדקתו אם יכול או להודות כשלא יוכל, והוא לא עשה כן אלא בא תיכף להלחם, א"כ הראה שהעיקר הוא השמרים. לכן צריכין אנו לזכור בפה ובלב כדי שנדע שכל אמונה ושיטה המשתמשת במלכות ובכח ואינה מסתפקת במאורה לבד הם רק דברי הבל ושקר ומטעין רק את הבריות, ובאמת אין שם שום מאור, וזהו התועלת מזכירת עמלק גם לנו.

היוצא מזה שכל מלכות מאוה"ע אינה רשאה לתפוס בשיטה אחת, אלא צריכה רק לעשות עבודה שלה שהוא להשגיח שלא יעשו עול אחד נגד חברו שלא לגזול ולרצוח, שאלמלא מוראה של מלכות איש את רעהו חיים בלעו, אבל לענין שיטות ואמונות דברים יהי' כל אחד חפשי לעשות מה שרוצה. וא"כ מלכות אוה"ב שעוד לפני ק"ג שנה קבעה חוק מלכותה שלא יחזיקו שום אמונה ושום שיטה אלא כל אחד יעשה כרצונו, והמלכות תשגיח רק שלא יבלעו אחד את חברו הרי הם עושין כרצון השי"ת, ולכן הצליחו ונתגדלו במשך זמן הזה. ומחוייבין אנו להתפלל בעדם שהשי"ת יצליחם בכל אשר יפנו. ובקרוב יושע יהודה וישראל אמן.

גדול, שאם לא הי' עושה להם טובה היו יראים ממנו ומתחבאים במקומות אחרים. זהו ענין הצדקה של את"ע. ולכן אין מבקשים ומחפשים ליתן צדקה וחסד, רק כשמזדמן שרואים שכבר הוא בצרה גדולה מרחמים, אבל לא ישאלו לאכסנאי אם רוצה לאכול כי מה איכפת להו כל זמן שאינו תובע מהם. ומזה הבין אברהם שאנשי אבימלך אינם י"א בצדקתם שעושיין. וכן מתגאים על העניים שקבלו מהן טובה, מכיון שהוא הנותן והעני המקבל, ותובעין ממנו הכרת טובה עוד יותר מהטובה, שחושב שבלעדיו הי' מת ברעב.

אבל הצדקה שהייתה תורה הוא ענין אחר, שחלילה להאדם לחשוב שבלעדיו הי' מת העני, שדאי הי' מומין לו השי"ת מזונותיו ממקום אחר, דאף שנגזר עליו שיהי' פרנסתו באופן קשה כזה שיצטרך לבשר דם, עכ"ז הי' מומין לו השי"ת באופן קשה אחר דוגמתה, שאף להעני שולח הקב"ה מזונותיו וכל צרכיו כמפורש בכתובות [סו ב], וכל נתינת הצדקה הוא רק כדי שניצל אנו מדינה של גיהנום כמפורש בב"ב [י א], וכדמצינו [ויק"ר לד ז] שהיו העניים מבקשים צדקה בלשון זכה בי. לכן נתן להעשירים גם חלק העני שיוון העני על ידו להיות לו לזכות, נמצא שנותן להעני את חלקו שיש אצלו, ואם לא יתן הוא גזלת העני, ולכן אין לו מה להתגאות עליו כי אדרבה צריך להצטער מה שאדם שלא גרוע ממנו ואולי עוד עדיף שאב אחד לנו וה' אחד בראנו כמפורש במלאכי [ב י], צריך ליוון ע"י, ואין לו מה לתבוע הכרת טובה, ואף אם יחרפוהו יתן להם ועוד ישמח מזה, כבסוף פאה בירושלמי, מכיון שנותן לו את שלו שהטמין אצלו הקב"ה, וגם יבקש ויחפש אף קודם שישמע אנחות ויסורין, כדי שלא יבא לידי אנחות, שיקימנו ויחזקנו קודם שיפול, כדאיתא ברש"י בהר [כה לה], ויהי' רודף צדקה וחסד כמו שעשה אברהם אבינו.

אחד ורצחו, משום שסיבה אחת לשניהם שהוא מדותיו שאינו רוצה לעמוד נגדם, וכדמצינו באחאב שהי' איש טוב מאד כמפורש בקרא [מ"א כ לא] שאמרו עליו עבדי בן הדד שהוא מלך חסד, ומפורש בגמ' [סנהדרין קב ב] שהי' ותן בממונו כ"כ עד שהי' שקול כנגד פשעיו הגדולים המרובים שהתמכר לרע, ומ"מ כשחמד את כרם גבות רצחו כדי לירשו שהוא אכזריות היותר גדולה. ולכן צדק אברהם באמרו לאבימלך ששאלוהו מה ראית הלא אנו אנשי חסד וכמה מוסדות צדקה וחסד יש בעירנו ואיך חשדת אותנו לרוצחים, שכיון שאין י"א והרגוני בשביל תאותכם לאשתי, כי כל הטוב שלכם הוא רק מחמת תאותכם, וכל מה שאני רואה שאתם מפזרים יותר כסף וטרחא לדבר טוב אתם יותר חשודים לרוצחים בשביל להשיג תאותכם לאשתי שהוא יותר גדולה מתאותכם ליתן צדקה וחסד. ויפה פסקו חז"ל שדאי הנואף עוד ירצח בעל האשה שהוא מונע אותו מלחטוא, אף אם הוא איש טוב ובעל מדות, שלבד שאינו סותר הוא עוד הוכחה שיעשה כן כמו שאמר אברהם.

ומובן בזה מה שאמרו חז"ל בב"ב [י ב] כל צדקה וחסד שעכו"ם עושין חטא הוא להן שאין עושין אלא להתגדל, שתמוה מאד נהי שאינו מצוה בעכו"ם כשעושה שלא לשמה כדמתרץ שם, אבל איזה חטא יש בזה. אבל לפ"ז א"ש דרק אברהם הבין זה, אבל רוב העם אין מבינים זה וחושבים כשרואין בעכו"ם איש נותן צדקה וגומל חסדים שדאי יש לסמוך עליו שלא יעשה רע. ולכן ראינו שבעת הפרעות ל"ע נתחבאו הרבה יהודים אצל העכו"ם שעשו להם הרבה טובות מתחלה בחשבם שדאי יחביאם וכ"ש שבעצמו לא יעשה להם רע, ולבסוף הרגם או מסרם להרוצחים, א"כ נמצא שהצדקה וחסד שעשו הי' זה רק מכשול שע"ז לא החשיבו לחז"ל [ע"ז כב א] שהחליטו שעכו"ם חשודים על ש"ד, ונהרגו עיד"ז, וא"כ הוא החטא היותר